

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm II. Ex parte.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

casu, ob scientiam & dolum possessoris, ut colligitur ex verbo *in possessionem ingesserint*. Postea verò, cum res alienata à possessore repetita fuerit, nihilominus actio competet ex hoc edicto, ut reliquum damnum & expensas refarcire cogatur is, qui mutandi iudicij causa alienauit.

CAPITVLVM II.

Ex parte.

PARAPHRASIS.

Scabini, seu maiores oppidorum apud Hi-pretum quæsti sunt Gregorio I X. quòd emergentibus controuersijs inter laicos, cum causæ ad tribunal seculare deferri deberent, Clerici dono, vel pretio actiones sibi cedi faciant, ut aduersarios ad Ecclesiasticum forum trahere possint, & emolumentum inde aliquod consequi. Quia verò huiusmodi litium cessiones, & emptiones Cæsareis legibus prohibita sint, adèd ut causam amittere debeant ij, qui potentiorum patrocinium aduocare præsumunt: Et quia eiusmodi actionum mercationes odiosæ sint, cum ex fonte cupiditatis procedere soleant, idèd mandat Papa quibusdam Iudicibus, ut dictos Clericos ab eiusmodi præsumptione per Ecclesiasticam censurâ abstinere cõpellant.

SUMMARIUM.

1. Non potest potentior ratione officij vel potestatis alieno vel suo nomine causam in iudicium adductam agere; pœna est, ut causâ cadat, qui eius patrocinium adducit, vel actionem ei per fraudem cedit, & cessio effectu careat.
2. Si cessio alteri, quàm potentiori, dolose tamè & simulate sit, nullius efficacia est.
3. Ut sit alienatio rei vel actionis prohibita, debet res vel actio ad rem nondum capto iudicio, sed metu futuri iudicij esse alienata.
4. Prohibetur, ne res, vel actio litigiosa in

alium transferatur; hoc enim casu alienatio, etiam cœpta lite, iure civili irrita est.

5. Res efficitur litigiosa actione reali per citationem expeditam, & lite iam cœpta; qua pendente, res & actio inuoluntate alienatur.
6. Per ultimam voluntatem seu legatum res aut actio litigiosa in alterum transferri potest: quo casu, non legatarius, sed heres litem proseguere potest, licet commo- dum ad legatarium pertineat.
7. Per ultimam voluntatem actiones & lites Clericis cedi, seu legari possunt.
8. Neque ijs absolute prohibetur, ne actiones personales seu iura creditorum emant; multo minus ne dono accipiant, sed ne id per dolum fiat causa mutandi iudicij; vel reales actiones in iudicium deducta emantur.
9. Dedecent etiam Clericos nundinationes actionum personalium, si dubia sint, & si cum scandalo & periculo peruer- tendi iustitiam fiant, sub censura prohiberi possunt.

PRo intellectu aduerte; Distinguendum esse inter tres modos alienationum Cæsareis legibus prohibitarum. Primus est in tit. C. Ne liceat potentioribus; ubi duo prohibentur, Vnum, ne potentioris alicuius patrocinium impetretur ad causam in iudicio agendam; item, ne causa in iudicium deducta alicui cedatur, ut eam nomine suo profecturatur: Vno verbo, qui potentior est (intellige ratione officij, & potestatis) neque alieno, neque proprio nomine causam in iudicium deductam agere potest. Pœna verò est, ut qui patrocinium potentioris adducit, causâ cadere debeat, l. 1. C. eod. Et qui potentiori actionem cedit, causâ itidem cadat, & cessio effectum non habeat, l. 2. C. eod. & dixi de hac re lib. 3. Th. mor. tr. 4. c. 17. n. 32. Sed videri hic potest Abb. n. 4. Specul. lib. 2. p. 1. tit. de cessione act. §. 1. n. 4. ubi monet, his legibus pœnalibus locum non esse, si quis potentiori etiam ratione potestatis seu officij, actionem cedat, aut vendat bona

N n n n   fide.

fide, nō per fraudem seu opprimendi aduersarij causa. Quod & præsūmī debet, si ex rationabili causa, aut necessitate cessio fiat.

2. Contrā verò acciderē solet, vt tamen si venditio, aut cessio actionis non potentiōri ratione officij, sed alteri facta sit, ex circumstantijs tamen dolosa seu simulata, ideōque nullius efficaciz censenda sit: Vt si cessio facta sit magis priuilegiatæ personæ, quæ vexare possit. Vel si exiguo pretio actio vendita sit; vel partim donata, partim vendita. Qua de re extat l. vlt. C. Mandati, vbi videri potest Bartolus. Et plures causæ similitæ ac prohibitæ cessionis videri possunt apud Durand. in speculo lib. 2. p. 1. tit. de cels. actionis, §. 1. n. 7. Abb. hic n. 4. & seqq.

3. Alter modus est, Ne res, vel actio ad rem, nondum cæpto iudicio, sed metu futuri iudicij transferatur in aliam personam, videl. extraneam, vel quacunque ratione potentiorem, ita vt appareat dolo id actum, vt aduersarij conditio durior efficiatur. De hoc actum fuit in c. præc. & extat titulus ff. & Cod. de alienatione iudicij mutandi causa. Tertius verò modus est; Ne res, vel actio litigiosa in alium transferatur, ff. & C. de litigiosis. Hoc casu alienatio ipso iure ciuili irrita est, vt nullo Prætorio remedio opus sit; exceptis casibus, quos videre potes apud Durand. in speculo, cit. §. 1. n. 5.

Hinc sequitur, quod facta alienatione rei litigiosæ, perinde vt prius in iudicio procedatur; & si Reus principalis condemnatus sit, contra nouum possessorem (siue is sciens, siue ignorans fuerit) executio fiat, absque nouo processu: quia sufficit cognouisse, lite iam cæpta alienationem factam fuisse, vt notauit Abb. e. seq. n. 8. Gaill lib. 1. obseruat. 118. n. 2. argum. cit. l. fin. Ratio est; Quia vt Cou. ait. cit. n. 7. Postquam res litigiosa effecta est, non potest eius status mutari quoad iudicij ordinem, & causæ cognitionem, neque potest litis cursus impediri, duriorue fieri conditio actoris.

QVÆRES: Quando lis cæpta censi debet ad hoc, vt res tanquam litigiosa alienari non possit. Respondeo, de hac re extare Au-

thent. Litigiosa, C. de litigiosis, secundum quam distinguere oportet, interprete Cou. in præc. qq. o. 15. n. 6. quem sequitur Gaill l. 6.

Si res petatur actione reali, ad petendum dominium vel quasi dominium, res litigiosa efficitur per citationem expeditam: Sin verò actione personali tendente ad rem tradendam, v. g. ex empto, tum litigiosa redditur per litem contestationem, iuxta l. 2. C. de litigiosis; quamuis non pauci velint apud Couarr. cit. loco, legem hanc, quod attinet ad actionem personalem, omnino sublatam esse per dictam Authent. ideoque rem nunquam effici litigiosam, nisi actio realis intentata sit.

His porro addendum; Quod non tantum Reus post cæptam litem, pendente controuersia, rem inutiliter alienet, sed etiam actor actionem suam, aut rem, super qua actionem habet, vt habetur in cit. l. 2. & l. vlt. & videri potest Baldus ead. l. 2. Mol. tr. 2. tom. 2. disp. 340. n. 8. vbi hæc eadem explicantur secundum iura regni Lusitaniz.

Veruntamen per vltimam voluntatem, seu Legatum res, aut actio litigiosa in alterum transferri potest: hoc tamen casu legatarius litem prosequi non potest, sed hæres commodum tamen, & vtilitas ad legatarium pertinebit: quia existimandum est, testatorem litem euentum legasse alteri voluisse. Quare cum eius interfit, liti adesse non prohibetur, vt collusionem fieri impediatur, Auth. Nunc si hæres, C. de litigiosis. His intellectis QVÆRITVR, Quidnam à Gregorio IX. hoc c. statutum sit, seu vtrum vniuersim Clericis cessio actionum & litium fieri prohibeatur? Respondeo, & Dico I. Per vltimam voluntatem actiones, & lites Clericis cedi, seu legari possunt. Partim quia hoc nullibi prohibitum reperitur, sed absolutè concessum in l. nomen, 34. ff. de legatis, 3. partim quia cessat præsumptio fraudis; cum moriturus censeatur esse memor salutis suæ, vt Abb. hic notat in fine e.

Dico II. Clericis absolutè non est prohibitum, ne actiones personales, seu iura creditorum emant, multò minus ne dono accipiant, sed ne id per dolum fiat causa mutandi iudicij;

iudicij; v. g. si talis causa, aut loci consuetudo sit, vt reus sequi debeat forum actoris, vel si Clericus, videl. Prælatus ratione potestatis cõpescere possit reum sibi subditum. Qua de re videri potest Durandus in speculo, cit. §. 1. n. 13. Bartolus in l. 3. ff. hoc tit. Item, ne actiones in iudicium deductæ reales emanantur,

Præterea dubitari non potest, quin actionum etiam personalium, dubiarum, seu incertarum mercationes Clericos valdè de- deceant; ideòque si cum scandalo, & periculo peruertendi iustitiam fiant, sub cen- sura ipsi prohiberi possunt, vt colligitur ex isto c.

TITVLVS XLIII. DE ARBITRIS.

SVMMARIVM.

1. Arbitr (latius sumendo hoc nomen) idem est, quod arbitrator, strictè autem accipitur pro eo, qui ex legis præscripto seu partium conuentione de causa controuersa suum arbitrium pronunciat, quo partes stare debeant.
2. Sunt autem arbitri alij iuris, qui & necessarij vocantur; alij verò voluntarij seu compromissarij.
3. Inter vtrosq; varia discrimina sunt. I. Arbitri iuris cogi possunt ad suscipiendum hoc munus, non item compromissarij.
4. II. Arbitri iuris iurisdictionem habent, ideòque omnia agunt vt Iudices; Compromissarij nullam habent iurisdictionem; unde etiam, vt eorum arbitrium distinguatur à Iudicis sententia, vocatur illud laudum.
5. III. Ab arbitris iuris appellari potest à cõpromissarijs autem tantum fieri potest reclamatio seu petitio, vt arbitrium reducatur ad iustitiam.
6. Duplex genus est arbitrorum compromissariorum; vnum eorum, qui ordinem & formam iudicij seruare tenentur; alterum eorum, qui sine hoc ordine & forma iudicij ex equo & bono de causa i-

psis per compromissum commissa arbitrantur, & hi propriè vocantur arbitratores; illi arbitri.

7. Præter hos arbitros & arbitratores sunt alij, qui dicuntur amicabiles cõpositores, qui nõ tenentur, vt illi secundum terminos iuris & merita causæ pronunciare, sed principaliter attendere ad pacem inter partes stabilendam.

Arbitri nomen ab arbitrando dictum est, vt idem sit arbitrator, quod arbitrator, seu estimator. Sed strictius nomen arbitri accipitur pro eo, qui ex legis præscripto, aut partium conuentione suum arbitrium circa controuersiam aliquam pronunciat, quo partes stare debeant.

Sunt autem alij arbitri iuris, qui & necessarij dicuntur, quia ex legis, aut statuti necessitate seu à iudice, seu à partibus constituendisant, vt videre est in c. suspicionis, 39. de offic. deleg. c. ab arbitris, 11 eod. in 6. c. si Clericus, 11. q. 1. Alij verò sunt arbitri voluntarij seu compromissarij, qui ex libera partium voluntate ac compromisso constituuntur.

Inter vtrosque arbitros varia discrimina sunt, potissimum ista: I. Arbitri iuris, cum

N n n n 2 ex